

Masarykova univerzita
Pedagogická fakulta
Katedra geografie

21. středoevropská geografická konference
Výzkum a výuka v geografickém vzdělávání

11.–12. září 2013, Jedovnice

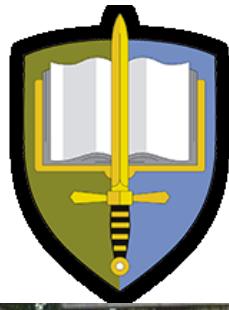
Aleš RUDA (ed.)

muni
PRESS

© 2014 Masarykova univerzita
ISBN 978-80-210-6881-0

Katedra geografie
Pedagogická fakulta MU

11. – 12. září 2013

VÝZKUM A VÝUKA V GEOGRAFICKÉM VZDĚLÁVÁNÍ

<http://geokonference.ped.muni.cz>

Katedra geografie PdF MU Brno
Katedra geografie a regionálního rozvoja, Univerzita Konštantina Filozofa
Katedra vojenské geografie a meteorologie, Univerzita obrany

3. cirkulář

Výzkum a výuka v geografickém vzdělávání

11. – 12. září 2013

Vážení přátelé,

jedním z trendů současné geografie je reagovat na potřeby neustále se měnícího světa. Tomuto trendu by měla odpovídat i výuka geografie (zeměpisu) na všech stupních škol. Vysokoškolské vzdělávání geografů odborníků nebo geografů učitelů se napříč republikou liší a mnozí si pokládáme otázku, jestli právě naše kurzy máme dobře připravené tak, aby jejich absolventi mohli zareagovat na nové potřeby společnosti. Obdobně, jak se liší výzkumné metody, liší se také využívání vzdělávacího potenciálu samotných výzkumů. Jak nejlépe zapojit talentované studenty do výzkumu, aby byli nápomocni řešení výzkumného úkolu, ale aby tím také pomohli rozvíjet sami sebe? Zatímco mnohé základní a střední školy převážně sdílí své přístupy k výuce, vysoké školy staví své kurzy za bránu zaheslovaných e-learningových portálů ve snaze budovat si své know-how. Když už je téměř celý dnešní svět zasíťovaný, sdílejme tedy i my své přístupy a poznatky s kolegy, se kterými se podílíme na výsledném obrazu geografie. Domníváme se, že by bylo vhodné věnovat nastávající konferenci právě tomu, co se na školách připravující jak odborné geografy, tak učitele pro výuku geografie učí, jak se to učí a proč? Domníváme se, že bychom v otázkách geografického vzdělávání měli mít jasno, protože nositeli geografického myšlení jsou právě učitelé na všech stupních škol.

Místo konání konference

Konference **VÝZKUM A VÝUKA V GEOGRAFICKÉM VZDĚLÁVÁNÍ** se uskuteční v prostorách **autokempu Olšovec v obci Jedovnice** (Havlíčkovo nám. 71, 67906 Jedovnice, www.olsovec.cz)

Doprava k místu konání

Autem

- z Brna po trase Ochoz u Brna – Březina – Křtiny – Jedovnice ATC (28 km; cca 45 min.)
- od Svitav po trase Černá hora – Rájec-Jestřebí – Blansko – Lažánky – Jedovnice ATC (20 km; cca 30 min.)

Autobus

- z Brna linka č. 201 (Brno, Stará osada – Jedovnice, garáže ČAD). Vystoupit na zastávce Jedovnice, Újezd nebo Jedovnice, nám. Cena 42 Kč/5 zón
- z Blanska linka č. 231 (Blansko, aut. st. – Studnice). Vystoupit na zastávce Jedovnice, Újezd nebo Jedovnice, nám. Cena 16 Kč/2 zóny
- z Blanska linka č. 167 (Blansko, aut. st. – Vyškov, aut. nádr.). Vystoupit na zastávce Jedovnice, Újezd nebo Jedovnice, nám. Cena 16 Kč/2 zóny

Jízdní řády autobusů jsou k dispozici na <http://www.idsjmk.cz/linky.aspx#1>

Poté pěšky do autokempu (vzdálenost 1 – 1,5 km).

Stravování

lze zajistit snídani, obedy a večeři, svůj požadavek zvolte v registračním formuláři, cena za stravování bude uhrazena až na místě

Společenský večer

Společenský večer se bude konat dne 11. 9. 2013. Vstupenka na společenský večer a večeři (raut) bude zahrnuta v registračním poplatku.

Registrace účastníků

Registrace účastníků bude spuštěna od 1.4. 2013 na <http://geokonference.ped.muni.cz>

Ubytování

Ubytování si zajišťují účastníci individuálně. Předběžně budou zamluvena místa v autokempu Olšovec. Konkrétní typy ubytování můžete najít na www.olsovec.cz

Termíny a poplatky

Registrace bude probíhat elektronicky od **1. dubna do 31. července 2013.**

Deadline pro zaslání konferenčního příspěvku je 31. srpna 2013.

Řádný termín splatnosti registračního poplatku: do 31. července 2013

Registrační poplatek:

Poplatek do řádného termínu splatnosti (do 30. 6. 2013)	1 300,- Kč
---	------------

Poplatek zaplacený v hotovosti při registraci	1 500,- Kč
---	------------

V ceně registračního poplatku není zahrnuto ubytování a stravování mimo vstupenky na večerní raut a společenský večer.

Tematické sekce konference

- **Geografický výzkum krajiny**

Aplikace výsledků výzkumu v praxi. Užitečnost geografie pro společnost.

- **Současný geografický výzkum a jeho průměr do vysokoškolského vzdělávání**

Vzdělávací stránka aktuálních výzkumů. Zapojení studentů do výzkumu.

- **Inovace ve vzdělávání geografů**

Obsahová a odborná náplň vysokoškolských kurzů – zaměření, aktuálnost. Vedení a náplň seminářů a cvičení (cílová skupina, přizpůsobení oborům). Ověřování znalostí a dovedností – aktuální zkušenosti s výkony studentů.

- **Uplatnění geografie a geografů v praxi**

Zpětná vazba na současné vzdělávací programy. Užitečnost geografických výsledků pro společnost

- **Krajina jako laboratoř**

Výuka v terénu. Práce s talentovanou mládeží. Ukázky dobré praxe.

- **Cezhraničný výskum jadra Veľkej Moravy**

Setkání a prezentace řešitelů projektu Višegrádského fondu

- **Posterová sekce**

Vítány jsou postery na všechna výše uvedená téma.

Pokyny pro autory

Zaslání abstraktu příspěvku v češtině, slovenštině nebo v angličtině (max. 1000 znaků) bude součástí elektronické registrace a poslední možný termín registrace uplyne **31. července 2013**. Sborník abstraktů bude k dispozici pro účastníky v den registrace.

Deadline pro zaslání konferenčního příspěvku je stanoven na **31. srpna 2013**. **Příspěvky** odesílejte na e-mail geoonference@email.cz. Příspěvek zasílejte ve formátu Microsoft Word zpracovaný podle přiložené šablony. Nejpozději do tří pracovních dnů po zaslání příspěvku Vám přijde potvrzení (na e-mailovou adresu, kterou jste uvedli při registraci) od organizačního výboru o jeho obdržení.

Prosíme o respektování konečného termínu pro zaslání konferenčního příspěvku. Příspěvky zaslané po tomto termínu nebudou zařazeny do výběru pro vydání konferenčního sborníku. Sborník bude vydán na CD-ROM.

Program konference

středa 11. září 2013 (autokemp Olšovec)

- registrace: 12:00 – 13:00 hod.
- pěší exkurze po Moravském krasu 13:30 – 18:00
- společenský večer + posezení s cimbálovou muzikou: 19:00 až ...

čtvrtek 12. září 2013

zahájení konference: 09:00 – 09:10

přednášky v plénu:

- 09:15 – 09:35 prof. RNDr. Vladimír Baar, CSc.
09:35 – 09:55 doc. RNDr. Alfred KROGMANN, PhD.

Coffee break: 10:00 – 10:15

1. blok přednášek (místnost A): 10:15 – 12:00, moderátor: Libor Lněnička

GEOGRAFICKÝ VÝZKUM KRAJINY 1

- 1) **Harizal Barbora, Bucher Slavomír, Solár Vladimír**
Využitie kvantitatívnych a kvalitatívnych metód pri hodnotení inovačného potenciálu v Prešovskom samosprávnom kraji
- 2) **Gabriela Repaská, Renáta Masárová**
Vplyv rezidenčnej suburbanizácie na rozvoj mestských častí Nitry – Čermáň a Párovské háje
- 3) **Vachuda Jan, Věžník Antonín**
K problematice pozemkových úprav v ČR, regionálne geografická analýza
- 4) **Kasagranda Anton**
Zhodnotenie návštěvnosti regiónu NUTS II – Bratislavský kraj v rokoch 2001 až 2011
- 5) **Bucher Slavomír, Solár Vladimír, Némethyová Barbara**
Identifikácia skupinových identít s kultúrnym dedičstvom a kultúrnohistorickým potenciálom regiónu
- 6) **Krogmann Alfred, Civáň Marek**
Realizačné predpoklady cestovného ruchu v stredisku cestovného ruchu Donovaly

1. blok přednášek (místnost B): 10:15 – 11:30, moderátor: Eduard Hofmann

INOVACE VE VZDĚLÁVÁNÍ GEOGRAFŮ 1

- 1) **Michaeli Eva, Madziková Alena**
Objavné vyučovanie v geografii na príklade zosuvu v polygóne Kapušany
- 2) **Madziková Alena**
Didaktika geografie v študijných programoch slovenských vysokých škôl - komparatívna analýza
- 3) **Valach Martin**
Možnosti využitia voľne dostupných elektronických databáz vo vyučovaní environmentálnej geografie
- 4) **Tomčíková Ivana, Čieff Rastislav**
Miestna krajina v príprave budúcich učiteľov geografie
- 5) **Nižnanský Branislav, Nižnanská Katarína**
Pojmové schémy a priestorová kognitívna konštrukcia

Obědová pauza: 12:00 – 13:30

2. blok přednášek (místnost A): 13:30 – 15:00, moderátor: Vladimír Kovařík

GEOGRAFICKÝ VÝZKUM KRAJINY 2

- 1) **Solár Vladimír, Némethyová Barbora, Bucher Slavomír**
Trendy vývoja krajinnej štruktúry mesta Poprad
- 2) **Hubáček Martin, Rybanský Marian, Čeplová Lucie, Břeňová Marie**
Vyhodnocení vlivu povrchu terénu a meteorologických podmínek na průchodivost vozidel
- 3) **Oláhová Jana, Vojtek Matej**
Analýza a hodnotenie krajinnej štruktúry aplikáciou koeficientov ekologickej stability
- 4) **Kovařík Vladimír, Hubáček Martin**
Krajina: přítel či nepřítel?
- 5) **Boltižiar Martin, Kolejka Jaromír, Svatoňová Hana**
Možnosti interpretace starých a tematických map při identifikaci zachovaných elementů kulturní krajiny dob Velké Moravy v okolí Mikulčic a Kopčan
- 6) **Veselovský Ján, Bernadič Jakub**
Opomenutý potenciál Gemerského Horehronia a návrhy na jeho využitie

2. blok přednášek (místnost B): 13:30 – 14:45, moderátor: Hana Svatoňová

INOVACE VE VZDĚLÁVÁNÍ GEOGRAFŮ 2

- 1) **Svatoňová Hana a kol.**
Učitel přírodních věd – environmentální aplikace
- 2) **Švecová Milada, Horychová Ilona**
Badatelství s podporou ICT jako prostředek pro rozvoj nadání a talentu žáků
- 3) **Škodová Martina, Anstead Lenka, Medveďová Alžbeta, Weis Karol**
Fyzická geografia v teréne: ukážka praktických metod z cvičení v Ľubietovej pri Banskej Bystrici
- 4) **Karvánková Petra, Popjaková Dagmar, Krejčí Jana, Soukupová Lucie**
Integrovaná tematická výuka regionálního zeměpisu na ZŠ
- 5) **Osuch Wiktor**
Vybrané aspekty vzdělávání budoucích učitelů zeměpisu a přírodopisu v Polsku

Coffee break: 15:00 – 15:15

3. blok přednášek (místnost A): 15:15 – 16:30, moderátor: Hana Svobodová

GEOGRAFICKÝ VÝZKUM KRAJINY 3

- 1) **Bártík František, Svatoňová Hana**
Československý uranový průmysl a nesvobodná pracovní síla - modelové území Jáchymov
- 2) **Věžník Antonín, Svobodová Hana, Král Michael**
Vývoj českého zemědělství po vstupu do EU, regionálně geografické aspekty
- 3) **Vilinová Katarína**
Aké príčiny úmrtnosti dominujú v mestách Nitrianskeho samosprávneho kraja
- 4) **Veselovský Ján**
Religiozny cestovný ruch na príklade obce Topoľčianky
- 5) **Šolcová Lucia, Veselovský Ján, Krogmann Alfred**

*Miera nezamestnanosti v predkrízovom období ako jeden z indikátorov chudoby na príklade
Nitrianskeho kraja*

ukončení konference: 16:30

dobrovolný program (bowling aj.) 17:00 ...

Programový a organizační výbor

Programový výbor

doc. PhDr. RNDr. Martin Boltižiar, PhD. (Univerzita Konstantina Filozofa v Nitre)

doc. RNDr. Alena Dubcová, CSc. (Univerzita Konstantina Filozofa v Nitre)

doc. PaedDr. Eduard Hofmann, CSc. (Masarykova univerzita)

doc. RNDr. Jaromír Kolejka, CSc. (Masarykova univerzita)

ing. Vladimír Kovařík, Ph.D. (Univerzita obrany)

doc. RNDr. Alfred Krogmann, CSc. (Univerzita Konstantina Filozofa v Nitre)

PhDr. Mgr. Hana Svatoňová, Ph.D (Masarykova univerzita)

Organizační výbor (PdF MU)

doc. PaedDr. Eduard Hofmann, CSc.

Kateřina Höningová

Ing. Mgr. Libor Lněnička

RNDr. Aleš Ruda, Ph.D.

RNDr. Hana Svobodová, Ph.D.

Kontakt na pracoviště organizátorů

Katedra geografie PdF MU: <http://www.ped.muni.cz/wgeo/>

Výzkum a výuka v geografickém vzdělávání

21. středoevropská geografická konference. 11.–12. září 2013, Brno. Sborník příspěvků.

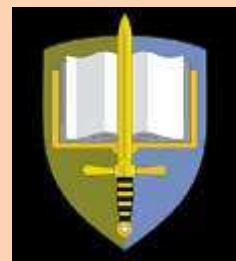
Editor: Aleš Ruda

Grafická úprava: Aleš Ruda

Vydala: Masarykova univerzita, 2014

1. vydání

ISBN 970-80-210-6881-0

21. středoevropská geografická konference

VÝZKUM A VÝUKA V GEOGRAFICKÉM VZDĚLÁVÁNÍ

11. – 12. září 2013

Brno

Sborník příspěvků

Masarykova univerzita

21. středoevropská geografická konference
Výzkum a výuka v geografickém vzdělávání

11.–12. září 2013, Brno

Sborník příspěvků
Aleš Ruda (ed.)

Brno 2014

Pořadatelé 21. středoevropské geografické konference:

Katedra geografie, Pedagogická fakulta, Masarykova univerzita

Katedra geografie a regionálneho rozvoja, Fakulta prírodných vied, Univerzita Konštantína Filozofa

Katedra vojenské geografie a meteorologie, Fakulta vojenských technologií, Univerzita obrany

Recenze:

Alena Dubcová, Katedra geografie a regionálneho rozvoja, Fakulta prírodných vied, Univerzita Konštantína Filozofa

Darina Mísařová, Katedra geografie, Pedagogická fakulta, Masarykova univerzita

IDENTIFIKÁCIA SKUPINOVÝCH IDENTÍT S KULTÚRNYM DEDIČSTVOM A KULTÚRNOHISTORICKÝM POTENCIÁLOM REGIÓNU

Slavomír Bucher, Vladimír Solár, Barbora Némethyová

Katedra geografie a regionálneho rozvoja

Fakulta humanitných a prírodných vied, Prešovská univerzita v Prešove

Ul. 17. Novembra 1, 081 16 Prešov

slavobucher@yahoo.com

Abstrakt: Cieľom príspevku je zmyslové vnímanie významu miesta prostredníctvom kolektívnych identít a ich identifikácia s historickým dedičstvom a kultúrnym potenciálom regiónu. Regionálnu identitu môžeme definovať ako fenomén, prostredníctvom ktorého sa obyvatelia miesta identifikujú so sociálnym systémom určitého regiónu, jeho kultúrou, tradíciou a krajinou. Prostredníctvom teórie inštitucionalizácie regiónu ako sociálneho konštruktu, ktorý načrtol vo svojich práciach fínsky geograf A. Paasi môžeme pochopiť vznik regionálnej identity jej formovanie a transformáciu v čase a priestore. Intenzita sociálnej a kultúrnej identity (tradícií), v konečnom dôsledku závisí na procesoch súvisiacich s historickou akceptáciou miesta jeho obyvateľmi.

Klíčová slova: význam miesta, kultúra, historická pamäť, kolektívna identita, región

1. Úvod

Cieľom príspevku je na základe vhodne zvolených otázok preukázať identifikáciu respondentov s tradíciami a kultúrnohistorickým potenciálom ich regiónu. Pri výbere vhodných otázok do ankety sme sa inšpirovali rôznymi prácami, ktoré boli zamerané na národnú a kultúrnu identitu, národnú hrdosť a identifikáciu obyvateľov s rôznymi územno-správnymi jednotkami a sociálnymi skupinami. Možno súhlasiť s Heřmanovou a Chromým (2009) a Hallom (1980), ktorí považujú ľudové obyčaje a tradičné vidiecke slávnosti za primárny indikátor identifikácie obyvateľstva s kultúrnym dedičstvom a kultúrnohistorickým potenciálom regiónu. Upravené otázky do vlastnej ankety sme čerpali z prác Vondruškovej (2000), Zemánka (2003) a Heřmanovej (2008), ako aj z teoreticko-metodologického konceptu inštitucionalizácie regiónu podľa Lagendijka a Cornforda (2000).

2. Metodologický rámec

Kompletizácia údajov prieskumu s pracovným názvom „Identita regiónov Slovenska“ sa realizovala v termíne od 15. mája do 15. septembra 2011 (súčasť dizertačnej práce autora). Cieľovú skupinu tvorili poslanci zvolení do obecných, mestských, miestnych zastupiteľstiev vo voľbách do orgánov samosprávy obcí v roku 2010, ktorých celkový počet k 28. novembru 2010 predstavoval 21 020 poslancov (Štatistický úrad SR – sekcia volebnej štatistiky).

Odoslalo sa 9 547 on-line ankiet na aktívne emailové adresy jednotlivých predstaviteľov samosprávy, voľne dostupné na obecných, mestských, miestnych stránkach jednotlivých zastupiteľstiev. Z uvedeného počtu boli získané odpovede od 2114 poslancov,

teda 22,1 %. Vzhľadom na povahu a rozsah základného súboru sme pri procese konštruuovania on-line ankety uprednostnili okruh uzavretých otázok.

Selekciu skupinových identít sme realizovali v súlade s metodológiou Sweeney (1990), Spillinga (1991) a Meiera-Dallacha (1980). Základná hypotéza pozostáva z premisy, podľa ktorej každý človek patrí do určitej skupiny, ktorá mu prináleží bez možnosti výberu (narodením sa do komunity), alebo sa počas života stotožní s novou identitou, čím zmení svoju terajšiu komunitu. Takisto je to aj so vzťahom obyvateľstva k určitému regiónu.

Región ako primárny objekt geografie môžeme v ponímaní konceptu novej regionálnej geografie chápať ako spoločenstvo, pozostávajúce z rozličných skupín (vymedzené na báze biologických, sociálnych, ekonomických, politických a kultúrnych znakov alebo záujmov) a im zodpovedajúcich inštitucionálnych štruktúr (Matlovič, 2006).

Základný súbor entít sme rozdelili do štyroch kategórií na základe atribútu identifikácie respondenta s regiónom a miestom. Výsledkom sú štyri skupinové identity respondentov – autochtónne (rodáci), alochtónne (imigranti), mestské a vidiecke obyvateľstvo samosprávnych krajov na Slovensku.

3. Výsledky

Parciálna časť ankety, konkrétnie otázka č. 12 analyzovala tvrdenia týkajúce sa etno-kultúrnej identity obyvateľov.

Jej znenie – označte tvrdenia, ktoré sa týkajú vašej vidieckej obce/mesta (viacerom odpovedí je možných): pri slávnostných príležitostiach sa u nás zvykne nosiť ľudový kroj, ľudia obľubujú lokálne folkórne súbory, v našom regióne sa nachádzajú pamiatky ľudovej architektúry, funguje u nás ochotnícke divadlo, ľudia zvyknú variť špeciality miestnej/regionálnej kuchyne, ľudia obyčajne v hovorom styku využívajú svoje nárečia a dialektické prvky miestneho jazyka, spievajú sa miestne ľudové piesne, každoročne sa u nás stavia máj, počas vianočných sviatkov koledníci vinšujú koledy, v miestnom kostole sa počas vianočných sviatkov vystavujú jasličky.

Posledné tri tvrdenia v otázke č. 12 sa koncentrovali na dodržiavanie tradičných zvykov a osláv respondentmi v jednotlivých obciach. Pri konštrukcii otázok sme sa inšpirovali výskumom pod pracovným názvom „*Ľudové obyčaje a tradičné slávnosti v súčasnom spoločenskom živote*“, ktorý sa realizoval v roku 1999 na úrovni českých miest a obcí. Garantom a spracovateľom výskumu bol Národný ústav ľudovej kultúry v Strážnici (NULK), parciálne výsledky výskumu prezentovala publikácia Vondruškovej (2000). Geografickú a vecnú interpretáciu týchto dát analyzoval Zemánek (2003), Patočka, Heřmanová (2008) a Heřmanová, Chromý (2009).

Sme si vedomí, že respondenti v Čechách sa v najväčšej miere stotožnili s religióznymi zvykmi, ako aj oslavami zachytávajúcimi spôsob života obce. V našej sonde sme konfrontovali opýtaných s tvrdeniami - „*stavia sa vo vašej obci máj?*“, „*vinšujú počas vianočných sviatkov koledníci koledy?*“, „*vystavujú sa počas vianočných sviatkov v miestnom kostole jasličky?*“.

Z celého spektra desiatich tvrdení otázky č. 12 sa ľudové obyčaje a zvyky umiestnili na prvom, druhom a štvrtom mieste v poradí. Poradie podľa identifikácie obce skupinovými identitami:

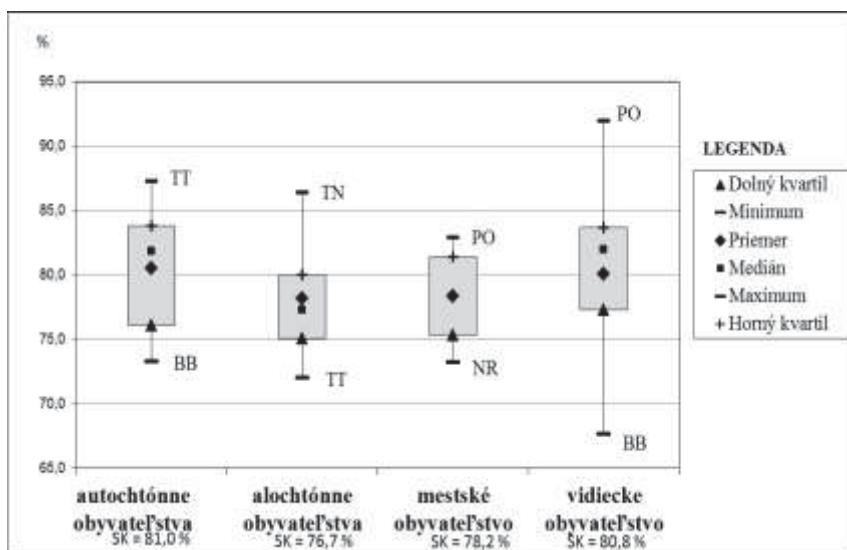
- (I.) **v miestnom kostole sa počas vianočných sviatkov vystavujú jasličky**
- (II.) **každoročne sa v našej obci stavia máj**
- (III.) **ľudia v našej obci obyčajne v hovorom styku využívajú svoje nárečie a**

dialektické prvky miestneho jazyka

(IV.) počas vianočných sviatkov koledníci vinšujú koledy

(I.) Menovaná otázka sa týkala prejavov nehmotnej kultúry v obciach respondentov. K neodmysliteľným symbolom Vianoc nepochybne patrí ozdobený stromček, polnočná omša a jasličky.

Všetky skupinové identity vykazujú najvyššie hodnoty v komparácii s ostatnými tvrdeniami ohľadom existencie jasličiek v obecnom kostole. Najvyššiu mieru stotožnenia proklamuje autochtónne a vidiecke obyvateľstvo. Celkovo 81 % opýtaných rodákov si je vedomých jestvovania jasličiek počas Vianoc v ich miestnom kostole, čo je o 4,3 percentuálneho bodu viac ako v prípade imigrantov. Záporné hodnoty normovanej premennej pri posudzovaní miery hrdosti na religióznu tradíciu jasličiek v obci vykazuje alochtónne obyvateľstvo jednotlivých krajov na Slovensku, čo dokazuje tvrdenie, podľa ktorého si imigranti nevytvorili citové väzby k svojej novej obci ani prostredníctvom religióznych sviatkov a skôr uprednostňujú na takéto významné príležitosti svoju rodnú obec, kde je vyššia pravdepodobnosť väzby na rodinu a piateľov (graf 1).

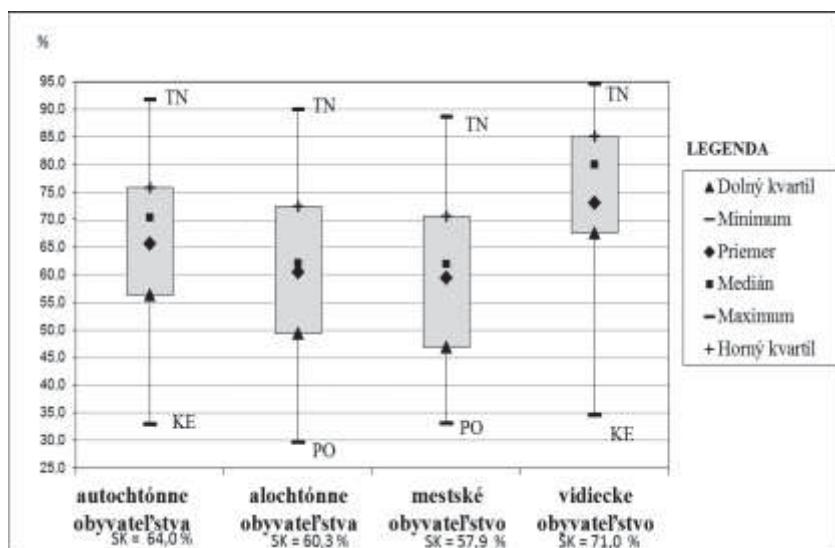

Graf 1: Percentuálne zastúpenie respondentov, ktorí uviedli, že v ich obci sa počas vianočných sviatkov vystavajú jasličky

Poznámka: BA – Bratislavský kraj, TT – Trnavský kraj, TN – Trenčiansky kraj, NI – Nitriansky kraj, ZA – Žilinský kraj, BB – Banskobystrický kraj, KE – Košický kraj, PO – Prešovský kraj.

Zdroj: vlastný empirický výskum

(II.) Stavenie májov súvisí s prejavom lásky mládenca voči dievčaťu, o ktoré sa uchádza, podľa ankety je stavanie májov a v nadväznosti na to aj usporadúvanie majálesov typické skôr pre západné a severné Slovensko. Z rozloženia odpovedí opýtaných, nadobúdajú pozitívne hodnoty skupinové identity vidieckeho obyvateľstva (okrem Košického a Prešovského kraja). Podľa hodnôt normovanej premennej je zrejmé, že medzi rázovité kraje, ktoré uchovávajú tradíciu stavania májov na Slovensku patria Žilinský, Banskobystrický a hlavne Trenčiansky kraj (graf 2).

Graf 2: Percentuálne zastúpenie respondentov, ktorí tvrdia, že sa v ich obci každoročne stavia máj

Zdroj: vlastný empirický výskum

Poznámka: BA – Bratislavský kraj, TT – Trnavský kraj, TN – Trenčiansky kraj, NI – Nitriansky kraj, ZA – Žilinský kraj, BB – Banskobystrický kraj, KE – Košický kraj, PO – Prešovský kraj.

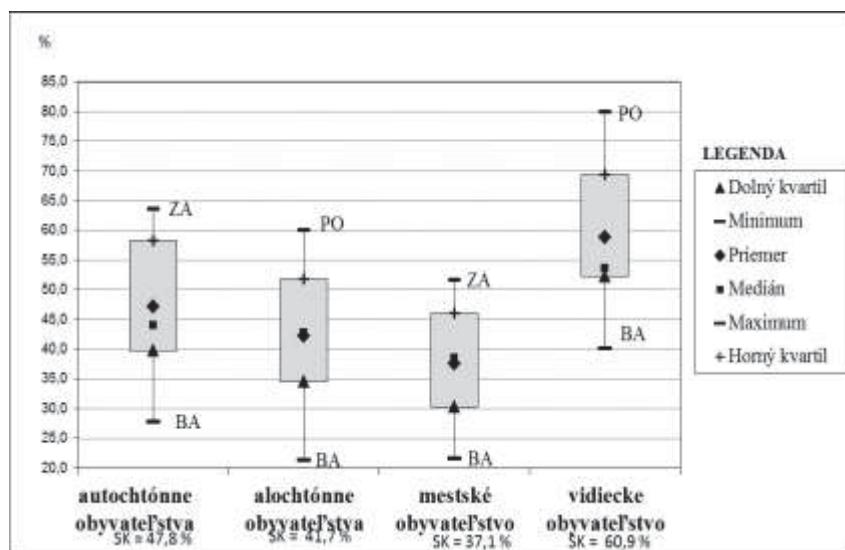
(IV.) Viacvýznamosť slova koleda sa predovšetkým spája s piesňami spievanými počas vianočných sviatkov, ale tvoria ju aj hovorené či deklamované vinše a želania hojnosti.

Aj keď tento religiózny običaj nemá konkrétneho autora s koledou sa stretávame prakticky vo všetkých kresťanských národoch Európy.

Najpriaznivejšie hodnoty, teda najvyšší podiel respondentov, ktorí identifikovali, že v ich obci počas vianočných sviatkov koledníci vinšujú koledy vykazuje skupinová identita vidieckeho obyvateľstva (s výnimkou Bratislavského kraja). Ako znázorňuje klaster IV a V, najvyššie hodnoty stotožnenia sa s týmto tvrdením pozorujeme pri skupinovej identite vidieckeho obyvateľstva v Prešovskom (2,327 – hodnota normovanej premennej), Trenčianskom (1,574) a Žilinskom kraji (1,640). Na druhej strane spektra krajov s najnižším podielom reflexie vinšujúcich koledníkov v obci počas vianočných sviatkov sa umiestnili skupinové identity mestského obyvateľstva vrátane skupinových identít Bratislavského kraja (Klaster III). Bližšie graf č. graf 3.

Dôvodom nestotožnenia sa skupinových identít mestského obyvateľstva s menovaným tvrdením môže do istej miery súvisieť s mestským/urbanizovaným spôsobom života respondentov.

Podľa Wirtha (2007) je sociálny aspekt mestského života spojený s neosobnými kontaktmi medzi obyvateľstvom, anonymnými vzťahmi a sociálnym napätiom vyvolaným stratifikáciou urbánneho priestoru. Kognitívny sociológovia a sociálny geografi mesto vnímajú ako súčasť vývoja hromadnej spotreby, v ktorej nie je miesto pre tradície, kultúru a tradičné hodnoty, aké reprezentuje (reprezentovala) vidiecka krajina.

Graf 3: Percentuálne zastúpenie respondentov, ktorí uviedli, že v ich obci počas vianočných sviatkov koledníci vinšujú koledy

Zdroj: vlastný empirický výskum

Poznámka: BA – Bratislavský kraj, TT – Trnavský kraj, TN – Trenčiansky kraj, NI – Nitriansky kraj, ZA – Žilinský kraj, BB – Banskobystrický kraj, KE – Košický kraj, PO – Prešovský kraj.

4. Závěr

Fenomén kultúrnohistorickej pamäti prispieva k formovaniu teritoriálnej identity society regiónu. Kultúrnohistorická pamäť (t. j. jej symbolická a duchovná dimenzia) reprezentuje entity prostredia, ktoré sú skupinovými identitami v spoločnosti vnímané prostredníctvom kultúrnych symbolov a antropogénnych artefaktov. Zmysel sociálnej a kultúrnohistorickej pamäti sa výraznejšie prejavuje na lokálnej a regionálnej úrovni. V tejto súvislosti môžeme hovoriť o tzv. sakralizácii historického priestoru miesta. Významné spomienky na historické udalosti regiónu aktivizujú kolektívne identity prežívať menované epizódy histórie lokality senzibilnejšie. Pod sakrálnosťou historického priestoru miesta rozumieme každoročné pripomínanie si významných sviatkov, udalostí obce, lokality. Pamätný deň, sviatok v lokálnom spoločenstve symbolizuje renesanciu v zmysle znovuzrodenia kultúrnohistorickej pamäti. Pripomínať si významný úspech, resp. historické výročie obce nie je nič iné ako metaforické pripamätanie si niečoho spoločného, čo oživuje rázovitosť kultúrnej identity miesta. Načrtnuté výpovede definujú sviatok, resp. jubileum lokálneho spoločenstva ako dôležitý konštrukčný inštrument v procese aktivizácie miestnej identity sociokultúrneho priestoru. Relevantnosť tohto konceptu platí jednak pre tradičné sviatky (napr. Dni mesta), ako aj pre špecifické oslavy, ktoré zachytávajú esenciálne, význačné črty miestneho koloritu územia. Kolektívna pamäť, ako aj jej sociálne vzťahy sú determinované kultúrnohistoricími a mentálnymi tradíciami, ktoré sa formovali v konkrétnom regióne pod vplyvom ekonomických a politických procesov. Sila kultúrnohistorickej identity (tradícií) závisí v konečnom dôsledku od jej prirodzeného vývoja v procese historickej akceptácie obyvateľstvom regiónu. Nemožno jednoznačne potvrdiť vzájomnú súvislosť medzi kvalitou kultúrnohistorickej dedičstva a ekonomickej situáciou obce, avšak aktívny prístup miestnych k svojej lokalite môže veľa kritikou tlmit slabiny plynúce z negatívnej finančnej,

administratívnej, alebo geografickej polohy územia. Celkový historický vývoj a historické súvislosti môžu byť impulzom aktivizácie ekonomickeho a spoločenského progresu, ktorých väzba bude odzrkadľovať charakter sociálno-demografických nálad autochotného obyvateľstva.

Literatura:

- [1] HALL, S. Cultural studies and the Centre: some problematics and problems. In S. Hall et al., eds., Culture, Media, Language. London: Hutchinson/Centre for Contemporary Cultural Studies, 1980. p. 15-47.
- [2] HEŘMANOVÁ, E. Vykořeněné a nevykořeněné obce (na příkladu vybraných obcí Tachovska a Domažlicka). In ŠIMUNEK, R. (ed.) Regiony – časoprostorové průsečíky? Monografie ze stejnojmenné konference konané 23. 1. 2008. Praha : Historický ústav AV ČR, 2008. s. 192-213.
- [3] HEŘMANOVÁ, E., CHROMÝ, P. a kol. Kulturní regiony a geografia kultury. 1. vyd. Praha : ASPI, a. s., 2009. 348 s.
- [4] LAGENDIJK A., CORNFORD, J. Regional institutions and knowledge-tracking: new forms of regional development policy, Geoforum, 31, 2000. pp. 209-18.
- [5] MAIER-DALLACH, H. P. Räumliche Identität – Regionalistische Bewegung. Information zur Raumentwicklung, 5, 1980.
- [6] MATLOVIČ, R. Geografia – hľadanie tmelu (k otázke autonómie a jednoty geografie, jej externej pozície a inštitucionálneho začlenenia so zreteľom na slovenskú situáciu). Acta Facultatis Studiorum Humanitatis et Naturae Universitatis Prešoviensis, Folia Geographica, 9, 2006. 6-43.
- [7] PATOČKA, J., HEŘMANOVÁ, E. Lokální a regionální kultura v České republice. Kulturní prostor, kulturní politika a kulturní dědictví. Praha: ASPI, 2008. 200 s.
- [8] SPILLING, O. R. Entrepreneurship in a Cultural Perspective. Entrepreneurship and Regional Development 3, 1991. pp. 33-48.
- [9] SWEENEY, G. P. Indigenous Development Strategies in Peripheral Regions: The Example of Ireland. H. Ewers, J. Allesch, (eds.) Innovation and Regional Development: Strategies, Instruments, and Policy Co-ordination. Berlin: Walter de Gruyter, 1990. pp. 265.
- [10] VONDRAŠKOVÁ, A. et al. Od folklóru k folklorismu – Čechy, Slovník folklorního hnutí v Čechách. Strážnice : NÚLK, 2000. 171 s.
- [11] WIRTH, L. Urbanism as a Way of Life. In: LeGates, R., T., Stout, F. (eds.). The City Reader. London: Routledge, 2007. s. 90-97.

- [12] ZEMÁNEK, L. Lokální kultura v životě našeho venkova. In JANČÁK, V., CHROMÝ, P., MARADA, M. (eds) Geografie na cestách poznání. Praha: Univerzita Karlova, PřF, Katedra sociální geografie a regionálního rozvoje, 2003. s. 124-149.

Acknowledgement:

The article is part of the grant research project VEGA nr. 1/0325/12. Intra-urban structure dynamics in Slovakia in the first decade of the 21st century.

COLLECTIVE IDENTITIES AND ITS SELF-IDENTIFICATION WITH CULTURAL HERITAGE AND CULTUROHISTORICAL POTENTIAL OF REGION

The phenomenon of historical memory contributes to the formation territorial identity in society of the region. Cultural and historical memory (i.e., its symbolic and spiritual dimension) represents the environment entities, which are perceived in society through cultural symbols and anthropogenic artifacts. Sense of the social and historical memory is considerably reflected at the local and regional administrative level of the region. Significant memories of historical events of the region activated collective identities to feeling some episodes of their life more sensible. In the context of a "sacred sense of place" we understand annual commemoration of important holidays, community events of the place. Memorial Day, the Feast symbolize for local community renaissance of place in terms of the resurrection of collective identities through cultural and historical memories. Reminding of the meaningful achievement or anniversary of local community is nothing more than a metaphorical reminiscent something what is common for collective identities. That's reminiscent of a mutual event reinforce the social identity of place and shape not only "regional identity" but also "identity of place" in terms of subjective and objective perception of the region. Outlined statements define anniversary as an essential structural element for constructing and activating local sociocultural identity. The relevance of this concept is used both for tradition events as well as for particular occasions, which capture essential traits of local folklore. Collective memory and its social relations are determined by cultural and historical traditions, which have been formed under the influence of economic and political processes in a particular region. The strength of social and cultural identity (traditions) ultimately depends on the process of the historical acceptance place by its folks. We cannot clearly prove the link between qualities of sociocultural heritage and economic condition of communities, but taking the mutual initiative to provide by locals, institutions and enterprises can diminish weaknesses arising from the depressing financial, administrative or geographical location of the region. The overall historical progression may be a trigger for activation of economic and social improvement, which will be reflected by socio-demographic attitudes of locals.

Výzkum a výuka v geografickém vzdělávání

21. středoevropská geografická konference. 11.–12. září 2013, Brno. Sborník příspěvků.

Editor: Aleš Ruda

Grafická úprava: Aleš Ruda

Vydala: Masarykova univerzita, 2014

1. vydání

ISBN 970-80-210-6881-0

